

Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland

bezoekadres
Churchillaan 11
Utrecht

postadres
Postbus 169
3500 AD Utrecht

(tekst)telefoon
(030) 291 66 00

fax
(030) 297 01 11

e-mail
bureau@cg-raad.nl

internetadres
www.cg-raad.nl

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Mevrouw N. Damen
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Utrecht 13 augustus 2013
Kenmerk: 13-0155/nvdv/ph
Betreft: Uw brief van 9 juli 2013 (Consultatie wetsontwerpen VN-verdrag)
Inlichtingen bij: Nienke van der Veen

Geachte mevrouw Damen,

Graag maken wij als vertegenwoordigende koepels van mensen met een lichamelijke beperking, verstandelijke beperking of chronische ziekte (CG-Raad en Platform VG) gebruik van de geboden gelegenheid om te reageren op de conceptwetsvoorstellen Goedkeuringswet en Uitvoeringswet. Wij zijn verheugd dat het wetgevingsproces ten behoeve van ratificatie, in navolging van het Regeerakkoord, nu echt formeel van start gaat. De Goedkeurings- en Uitvoeringswet met bijbehorende Memories van Toelichting, alsmede de onderliggende juridische en financiële impactanalyses geven blijk van een zorgvuldige voorbereiding.

In deze brief maken wij een aantal algemene opmerkingen met betrekking tot de wetsvoorstellen en de bijbehorende Memories van Toelichting. In de bijlage gaan we dieper op de inhoud in.

De mens als vertrekpunt

De ratificatie van het VN-verdrag is van grote betekenis. Het betekent dat de overheid de *waarde* van een samenleving waarin mensen met beperkingen volwaardig kunnen meedoen, volledig en zonder terughoudendheid onderschrijft. En dat de overheid deze waarde koestert en onderhoudt, in goede en slechte tijden.

Kiezen voor ratificatie betekent kiezen voor mensen. Dit lijkt een open deur, maar écht redeneren vanuit de mogelijkheden, wensen en behoeften van mensen - met en zonder beperking - heeft fundamentele gevolgen voor de inrichting van de samenleving en het ontwikkelen van bijhorend(e) beleid, systemen en financieringsstromen. Mensen met een beperking moeten in staat worden gesteld om zelf de regie te voeren over hun eigen leven, en moeten - waar nodig - kunnen rekenen op ondersteuning om op voet van gelijkheid mee te doen aan de samenleving.

Integrale agenda

Vanuit deze kerngedachte zouden wij graag in de MvT van de Goedkeuringswet een overheidsvisie en -agenda willen zien waarin de leefwereld van mensen met beperkingen als vertrekpunt wordt genomen, en waarin de doelstellingen en maatregelen op de verschillende leefgebieden samenhangend zijn geformuleerd. De MvT ademt nu, zowel inhoudelijk als in het taalgebruik, een gefragmenteerde en instrumentele benadering van het VN-verdrag. Dit is een gemiste kans. De basis moet een duidelijke visie zijn op de inclusieve samenleving, met daaraan gekoppeld een helder overzicht van de huidige stand van zaken en een duidelijke formulering van logisch samenhangende doelen, processtappen en beleidsmaatregelen per leefgebied, geschreven in een gezamenlijke taal. Op die manier wordt voor iedereen glashelder hoe elk beleidsterrein gaat bijdragen aan het waarmaken van het VN-verdrag.

In dit kader wijzen wij ook op de cruciale rol van een coördinerend orgaan (ook *focal point* genoemd, zie artikel 33). Wij denken dat deze rol opgepakt dient te worden door het ministerie dat (vanuit de huidige beleidsverantwoordelijkheid) het meest geëigend is om de uitdagingen op de verschillende leefgebieden om te vormen tot een integrale, mensgeoriënteerde agenda.

Voorbeeldfunctie

Het realiseren van een inclusieve samenleving is een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid, burgers, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Het is echter de overheid die het VN-verdrag bekrachtigt en zich hiermee verplicht om een leidende rol (zowel richting samenleving als richting de eigen overheidsorganisatie) op zich te nemen.

De overheid heeft een voorbeeldfunctie en zal vanuit een stevig commitment en een integrale visie met eigen actiepunten en een heldere verantwoordingsstructuur moeten komen. Overtuigd leiderschap betekent ook ruimte maken voor initiatieven vanuit de markt en de *civil society*, waarbij de overheid een stimulerende en faciliterende rol kan spelen. Deze positie willen wij graag duidelijk terugzien in de MvT van de Goedkeuringswet (bijvoorbeeld op p. 8-10, en in de toelichting bij artikel 4, p. 15 en artikel 33, p. 73).

De CG-Raad en Platform VG willen graag vanuit een constructieve rol bijdragen aan de implementatie van het VN-verdrag. Onze leden hebben veel (ervarings-)kennis en expertise in huis, die in dit kader uitstekend kan worden ingezet. Wij stellen ons hierbij beschikbaar als gespreks- en uitvoeringspartner, vanzelfsprekend in nauwe samenwerking met onze leden, andere koepelorganisaties en de Coalitie voor Inclusie.

Gemeenten

De rol en verantwoordelijkheid van gemeenten wordt in de MvT van de Goedkeuringswet te weinig uitgewerkt (zie p. 1, 2, 9 en 20). Nu wordt er min of meer van uitgegaan dat gemeenten hun verantwoordelijkheid wel zullen kennen.

Naar onze mening kan de landelijke overheid meer doen om gemeenten te bewegen om, in samenspraak met burgers, een lokale agenda inclusief beleid op te stellen. Namelijk door gemeenten en burgers vanuit een gedragen visie kader en ondersteuning te bieden.

Met de komende transformatie van het sociale domein wordt het werkelijk tot stand komen van een lokale agenda extra noodzakelijk. Deze transformatie biedt immers goede kansen om samen met burgers te werken aan a) beeldvorming en bewustwording, b) ondersteuning die goed aansluit bij de mogelijkheden en behoeften van mensen met beperkingen op alle leefgebieden en c) mentale en fysieke toegankelijkheid van de lokale infrastructuur. In dit kader wijzen wij nog eens op de motie van Tweede Kamerlid Linda Voortman (20 december 2012), waarin wordt gevraagd om een heldere visie op de verbinding tussen de decentralisaties en de totstandkoming van de inclusieve samenleving.

Inspraak en klachtrecht

Goede mogelijkheden voor mensen met beperkingen om hun stem en eventuele klachten te laten horen, zijn van groot belang voor een zorgvuldige implementatie van het VN-verdrag. Op dit punt schiet de beschrijving in de MvT van de Goedkeuringswet flink tekort (zie p. 9, p. 13 en p. 15). Wij verwachten minimaal een heldere uitleg van de maatregelen die worden genomen om de participatie en inspraak bij de totstandkoming en uitvoering van beleid van mensen met beperkingen te garanderen en te faciliteren. (Denk bijvoorbeeld aan de nieuwe Wmo, Jeugdwet, hervormde AWBZ en Participatiewet). Daarnaast dient de beschrijving van de samenstelling van de stuurgroep/werkgroep (zie artikel 33, p. 73) uitgebreid te worden met landelijke vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking.

Verder willen u met klem verzoeken om naast de ratificatie van het VN-verdrag ook het facultatief protocol mee te nemen (zie MvT Goedkeuringswet, p.5). Aan de genoemde voorwaarde om het protocol eerst in een ander VN-verdrag (IVESCR) te regelen is in 2009 immers voldaan. Zie ook het Mensenrechtenrapport 2012 van het College voor de Rechten van de Mens 2012 (p. 106).

Wgbh/cz en Kieswet

Tenslotte willen wij benadrukken dat het met betrekking tot de Wgbh/cz en de Kieswet niet gaat om de wetswijzigingen (zie MvT Uitvoeringswet, p.1) die *uitsluitend* nodig zijn, maar die *nu direct* nodig zijn voor de ratificatie. Bij de implementatie van het VN-verdrag is actieve en integrale toetsing van (nieuwe of te wijzigen) wetgeving, regels en beleid aan de Verdragsartikelen noodzakelijk. Overigens geldt dit ook voor de periode in de aanloop naar ratificatie. In dit verband wijzen wij op het internationaalrechtelijke *stand-still* beginsel. Dat beginsel houdt in, dat na de Nederlandse ondertekening van het VN-verdrag in 2007, bij wijziging van bestaande wetten, geen verslechtering mag optreden die strijdig is met het verdrag.

-4-

Wij vertrouwen er op dat u deze punten meeneemt bij het opstellen van de definitieve teksten.

Met vriendelijke groet,

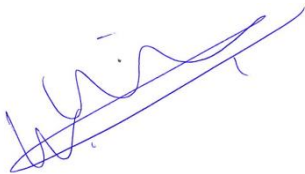
A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'A' followed by 'van Dam'.

A. Van Dam
Interim directeur CG-Raad

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'W. Croes' with a long horizontal stroke at the end.

W. Croes
Interim directeur Platform VG

Deze brief wordt ondersteund door de NPCF.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'W. Wind' with a long horizontal stroke at the end.

W. Wind
Directeur NPCF

BIJLAGE

In deze bijlage belichten wij puntsgewijs onze vragen en opmerkingen met betrekking tot de Memories van Toelichting van de conceptwetsvoorstellen.

Memorie van Toelichting Goedkeuringswet

Allereerst een opmerking over de ambitie en teneur van deze Memorie van Toelichting.

Het valt ons op dat hoofdstuk 2 met name bestaat uit een artikelsgewijze beschrijving van de huidige stand van zaken. De nadruk ligt daarbij op een beschrijving van wetgeving en maatregelen (*output*). Er wordt onvoldoende belicht welk effect het overheidsbeleid heeft op de zelfregie en participatie van mensen met een beperking en op de opbouw van de inclusieve samenleving (*outcome*). Daarnaast zouden wij een eerste aanzet verwachten tot de stappen die nodig zijn voor de progressieve verwezenlijking van de rechten in het VN-verdrag.

Inleiding MvT

- Graag zien wij een aanpassing in de begripsbepaling 'personen met een handicap'. In artikel 1 van het VN-verdrag staat geschreven: 'Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving'. Echter, in de inleiding (p.1) van de MvT staat de volgende definitie: 'Personen die minder of niet kunnen zien of horen, die in een rolstoel zitten of die een verstandelijke beperking of een psychische of psychiatrische stoornis hebben'. In deze definitie wordt het hebben van een fysieke beperking gedefinieerd als 'in een rolstoel zitten'. Voor veel mensen, zoals bijvoorbeeld mensen met een chronische ziekte (denk bijvoorbeeld aan fibromyalgie patiënten), geldt echter dat zij niet in een rolstoel zitten, maar wel degelijk te maken hebben met een langdurige fysieke beperking. Ook voor deze mensen is het VN-verdrag van belang en van toepassing.

Kinderen met een handicap (artikel 7)

- Naast een beschrijving van de *activiteiten* van MEE en de gemeentelijke Centra voor Jeugd en Gezin, zien wij graag een beschrijving van het *effect* (vanuit cliëntperspectief) van deze activiteiten.
- Wij zien in de toelichting op dit artikel graag een beschrijving van de verwachte effecten die de overheveling van de financiële middelen voor cliëntondersteuning vanuit de AWBZ naar gemeenten (in het kader van de hervorming langdurige zorg) zal hebben voor onafhankelijke cliëntondersteuning op het lokale niveau.
- Wij zien ook graag uitleg over de manier waarop de nieuwe Jeugdwet, die op 1 juli 2013 naar de Tweede Kamer is gestuurd, is getoetst aan het VN-verdrag.

Bevordering van bewustwording (artikel 8)

- De beschrijving van de stand van zaken is niet geheel volledig: de activiteiten van de Taakgroep Handicap en Lokale Samenleving zijn ook overgedragen aan Programma VCP.
- Wij verwachten in de toelichting op dit artikel een beschrijving van de manier waarop de VNG, Programma VCP en het Landelijk Informatiepunt Veiligheid de werkwijze en opgedane ervaring van de Taakgroep hebben opgepakt en verder uitgedragen.
- Naast de genoemde handreiking van het NIVEL, zijn er twee andere handreikingen ontwikkeld, die het noemen waard zijn;
  - Door het project De Kanteling van de VNG: 'Iedereen binnenboord. Inclusief beleid in de praktijk' (oktober 2010).
  - Door het ministerie van VWS: 'Handreiking voor lokaal beleid voor ondersteuning aan mensen met een beperking' (augustus 2010).
- Bij de toelichting op dit artikel is een heldere uitleg nodig van de manier waarop de overheid (zowel landelijk als lokaal) bewustwordingsactiviteiten gaat ontwikkelen. Uiteraard kan hierbij nauw samengewerkt worden met de veldpartijen, waaronder organisaties van mensen met een beperking. De CG-Raad en Platform VG zijn uiteraard bereid om hierin initiatieven te nemen. Ook de landelijk beweging Coalitie voor Inclusie kan hier een goede rol vervullen. Hieronder geven wij enkele voorbeelden van de benodigde ingrediënten voor deze campagne:
  - Een goede voorlichtingscampagne over het VN-verdrag en de betekenis daarvan voor mensen met een beperking. Hiervoor kan de overheid gebruikmaken van de bestaande kennis en ervaring, die bij de leden van de CG-Raad en Platform VG aanwezig is. Verder kan onze website www.nlvooriiedereen.nl daarvoor een goed instrument zijn. Op deze website is onder andere een video te zien, waarin de betekenis van het VN-verdrag helder en op aansprekende wijze wordt uitgelegd. Ook de website www.vnverdragwaarmaken.nl van de Coalitie voor Inclusie is een waardevolle informatieve website.
  - Bij de bewustwording dienen ook de maatschappelijke en ondernemersorganisaties, zoals bijvoorbeeld VNO-NCW, nauw betrokken te worden. De overheid kan in allerlei overleggen met deze organisaties een belangrijke stimulerende rol vervullen.
  - Verder is het belangrijk dat de overheid en de samenwerkende veldpartijen zelf het goede voorbeeld geven. Bijvoorbeeld in aanbestedingsprocedures en subsidies (door een keurmerk te ontwikkelen voor maatschappelijke organisaties en bedrijven die mensen met een beperking in dienst hebben, en hier vervolgens zaken mee te doen). Maar ook bij marketing & communicatie en personeelsbeleid. Als voorbeeld noemen wij het project 'Ameland voor Iedereen' van de gemeente Ameland.
  - De overheid kan initiatieven van burgers, die een positieve bijdrage leveren aan de zelfregie en participatie van mensen met een

beperkingen, ondersteunen en faciliteren. Denk bijvoorbeeld aan de Eigen Kracht Conferenties, het Noaberzorgpunt in Roggel, het Zelfregiecentrum in Venlo, de Zorgcoöperatie Hoogeloon, particuliere wooninitiatieven zoals de Thomashuizen, etc.

- Gezien de ophef over het conceptrapport van CVZ over de dure medicijnen voor mensen met Pompe en Fabry, dient er ten behoeve van draagvlak en solidariteit goede uitleg te worden gegeven over het belang van (soms dure) zorg en medicatie voor de gezondheid en het welbevinden van (bepaalde groepen) mensen met beperkingen.
- Ervaringsdeskundigen en lokale gehandicaptenplatforms kunnen een belangrijke spelen bij bewustwording. Zo hebben de CG-Raad en Platform VG een PR-team opgericht, dat bestaat uit ervaringsdeskundigen die zijn opgeleid om in 'gewone mensentaal' uitleg te geven over het VN-verdrag. In de achterban van de CG-Raad en Platform VG bevinden zich bovendien lokale gehandicaptenplatforms die reeds jarenlange ervaring hebben met bewustwording rond het VN-verdrag op het lokale niveau.
- Tenslotte kunnen de sociale media, radio en televisie een goede bijdrage leveren. Wij noemen hierbij als voorbeeld de briljante SIRE-campagne voor het doorbreken van het taboe op psychisch ziek zijn.

Toegankelijkheid (artikel 9)

Openbaar vervoer

- Uit de beschrijving van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer wordt niet voldoende duidelijk of alle afspraken en maatregelen bij elkaar tot een goede toegankelijkheid voor mensen met een beperking leiden en zo ja, op welke termijn (zie ook p. 108–109 van het Mensenrechtenrapport 2012, College voor de Rechten van de Mens). Wij verzoeken om de tekst aan te passen, zodat deze begrijpelijk en inzichtelijk wordt. Dit is van groot belang omdat de praktijk uitwijst dat veel niet dwingend wordt opgelegd, voorschriften niet worden opgevolgd of slechts een beperkte reikwijdte hebben.
- De leden van de CG-raad en Platform VG kunnen vanuit hun ervaringsdeskundigheid een rol spelen bij verbetering van de toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Zo beschikt de Oogvereniging over een testteam voor, onder andere, het testen van geleidelijnen.

Bouwbesluit

- Met betrekking tot het Bouwbesluit wordt gesteld dat mensen met een beperking in beginsel in staat zijn om te wonen waar zij willen (p. 28). Maar in de praktijk valt dat vaak tegen. Wij verwijzen naar de onlangs verschenen monitor 'Investeren voor de toekomst' (ABF Research, 2013, in opdracht van BZK), waarin het tekort aan beschikbare woningen voor ouderen en mensen met beperkingen wordt becijferd. Wij zien graag een beschrijving van de maatregelen die de overheid neemt om dit tekort terug te dringen.

- Met betrekking tot het Bouwbesluit merken wij verder op dat de zogenaamde toegankelijkheidssector alleen geldt voor grote gebouwen (>400 m²). Zie ook de aanbevelingen van het rapport 'Toegankelijkheid, een pleidooi voor betere regels' (CG-raad, 2012, in opdracht van BZK) en het Mensenrechtenrapport 2012 van het College voor de Rechten van de Mens (p. 107).
- In het kader van het VN-verdrag zou ieder (bestaand en nieuw te bouwen) openbaar gebouw getoetst moeten worden op toegankelijkheid voor mensen met een beperking. Dit kan met behulp van het toegankelijkheidssymbool ITS, waar de CG-raad eigenaar van is. De ITS keuring wordt uitgevoerd door PBTconsult.

Websites

- Wij constateren dat de beschrijving van de huidige stand van zaken rond de toegankelijkheid van websites niet volledig is. In het najaar van 2012 informeerde Minister Plasterk van Binnenlandse Zaken de Tweede Kamer per brief over de toegankelijkheid en kwaliteit van de websites van de (rijks-)overheid. De minister kwam daarbij terug op eerder gedane toezeggingen. Maar 4% van de bijna 1000 websites van de rijksoverheid voldeed aan de eisen. Bij gemeenten was het beeld niet veel beter: zo'n 10% voldeed aan de minimale eisen. De eerdere resultaatsverplichting werd omgezet in een inspanningsverplichting. Bovendien is het gebruikersperspectief ondergeschikt gemaakt aan het organisatieperspectief. Nederland neemt daarmee afstand van de internationale standaard voor webtoegankelijkheid.
- Wij verzoeken om een uitleg van de manier waarop deze ontwikkelingen zich verhouden tot het VN-verdrag en het *stand-still* beginsel.
- Tenslotte zien wij ook graag een beschrijving opgenomen van de maatregelen met betrekking tot de toegankelijkheid van het betalingsverkeer.

Vrijheid en veiligheid van de persoon (artikel 14) en Vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of straffen (artikel 15)

- Autonomie, vrijheid, veiligheid en een menselijke behandeling zijn cruciale thema's in de zorg. Wij pleiten voor een uitgebreide en zorgvuldige toetsing van de nieuwe Wet Zorg en Dwang aan het VN-verdrag.
- Om ervoor te zorgen dat het 'Actieplan onvrijwillige zorg' daadwerkelijk leidt tot een cultuurverandering in zorginstellingen voor mensen met een verstandelijke beperking, moet de overheid stevig regie houden op de uitvoering. Wij zien hier graag een beschrijving van in de MvT.
- Ook zien wij graag een beschrijving van de toepassing van 'supported decision making' opgenomen in de toelichting.

Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij (artikel 19)

Wonen

- In onze reactie op de toelichting bij artikel 9 zijn wij al deels ingegaan op keuzevrijheid van mensen met een beperking in relatie tot wonen.
- Artikel 19 van het VN-verdrag geeft aan dat mensen met een beperking gelijke rechten hebben bij het kiezen van hun woonplaats, *alsmede waar en met wie zij wonen*. Het laatste deel van deze formulering gaat over zeggenschap over met wie er samen een huishouden gevormd wordt. Ook dit onderdeel vraagt aandacht, met name voor mensen die op intramurale zorg zijn aangewezen.
- In relatie tot de thema's optimale keuzevrijheid, bewegingsvrijheid (ook verhuizen) en toegankelijkheid, willen wij hier nog de recente ontwikkelingen noemen rond de inkomensafhankelijke huurverhoging. Omdat het moeilijker is voor bepaalde mensen met een beperking om door te stromen naar een andere geschikte woning, hebben zij hier een onevenredig nadeel. Hierdoor is een gekunstelde hardheidsclausule noodzakelijk. Bij een voldoende aanbod van toegankelijke huizen zou deze uitzonderingsregeling overbodig geweest zijn.
- De CG-Raad, Platform VG, de LPGGz en NPCF werken in het programma PG Werkt Samen aan een uitgebreide inventarisatie van de ervaringen en knelpunten rond de woonsituatie van mensen met een beperking. Deze kennis en *best practises* kunnen bij de uitwerking van het VN-verdrag worden meegenomen.

Hervorming langdurige zorg

- Het welslagen van de hervormingsagenda langdurige zorg is mede afhankelijk van de wijze waarop de overheid er in slaagt deze te verbinden met de agenda ten behoeve van de opbouw van een inclusieve samenleving. Wij zien hier graag een beschrijving van (wat is de visie en welke concrete stappen worden gezet?), waarbij verwezen wordt naar de (al eerder genoemde) motie van Linda Voortman. Uiteraard zijn de CG-Raad en Platform VG, vanuit onze expertise op dit terrein, graag bereid om hierover mee te denken.
- Wij verzoeken om de concepttekst Wmo 2015, tegelijkertijd met de advisering door de Raad van State, te laten toetsen door het College voor de Rechten van de Mens.
- Tenslotte merken wij op dat het Programma Aandacht voor Iedereen van de samenwerkende patiënten- en gehandicaptenorganisaties een belangrijke rol speelt bij het toerusten van Wmo-raden en regionale en lokale cliëntenorganisaties in hun rol als lokale gesprekspartner in het kader van de transitie.

Persoonlijke mobiliteit (artikel 20)

- Wie zien in deze toelichting graag beschreven hoe de beperking van de rechten van de gebruikers - zoals bijvoorbeeld nu de verlaging van het aantal Valys kilometers en de huidige bezuinigingen op het vervoer naar dagbesteding (terwijl het openbaar vervoer nog lang niet toegankelijk is) - zich verhoudt tot het *standstill* beginsel.

- Een voor deze tekst belangrijk gegeven is dat de totale vraag naar doelgroepenvervoer vanuit de gebruikers in de toekomst blijft stijgen (MuConsult, 2013, in opdracht van VWS). Welke maatregelen worden genomen om hierop te anticiperen?

Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie (artikel 21)

- Zie onze eerdere opmerking over de toegankelijkheid van websites (bij artikel 9).
- In deze beschrijving graag ook aandacht voor het belang van een goede toegang tot informatie en communicatie met de instanties waar mensen met een beperking mee te maken hebben. Klantvriendelijkheid, transparantie en inzicht in mogelijkheden, alternatieven en keuzes zijn essentieel voor mensen die voor de kwaliteit van hun bestaan vaak in hoge mate van deze instanties afhankelijk zijn.

Eerbiediging van de woning en het gezinsleven (artikel 23)

- Waarom wordt er specifiek de relatie gelegd tussen het belang van het kind en mensen met een verstandelijke beperking? Het belang van het kind zou altijd, in alle gevallen, boven het belang van de ouders moeten staan. Het is in *sommige* gevallen zeker zo dat mensen vanwege hun verstandelijke beperking niet goed in staat zijn om voor een kind te zorgen. Maar dit geldt ook voor *sommige* mensen met psychiatrische beperkingen, verslavingsproblematiek, zonder dak of thuis, schulden of andersoortige problemen. Een verwijzing naar een specifieke groep is hier, in het licht van het VN-verdrag, niet op z'n plaats.

Onderwijs (artikel 24)

- Wij merken op dat de uitwerking van het Passend Onderwijs op gespannen voet kan komen te staan met optimale keuzevrijheid en het recht op onderwijs zoals het VN-verdrag dat uitdraagt. Passend Onderwijs kan kinderen met een beperking betere kansen bieden, maar er moet dan wel snel aandacht komen voor de uitvoering en inhoud van het onderwijs.
- In de beschrijving wordt te gemakkelijk gesteld dat niemand wordt uitgesloten. Er is weliswaar een zorgplicht, maar het ontbreekt aan een echte wettelijke verankering van de individuele aanspraak op onderwijs, toeleiding naar arbeid, en dergelijke.
- Voor studenten is het belangrijk dat lesmateriaal naar een voor de betreffende persoon passende leesvorm wordt omgezet (denk bijvoorbeeld aan digitaal, braille, spraak of grootletter). De mogelijkheden tot verbetering zouden moeten worden verkend.
- In het onderwijs zou het belang van het kind (zie ook artikel 7) centraal moeten staan. Vanuit deze gedachte dient het onderwijs passend (dat wil zeggen, in aansluiting op de individuele mogelijkheden van ieder kind) vorm te krijgen, binnen een schoolomgeving die voor iedereen toegankelijk is.

Werk en werkgelegenheid (artikel 27)

- In deze toelichting zien wij graag beschreven hoe de overheid duidelijkheid gaat geven aan de Wajongers die herkeurd moeten worden. Indien zij achteruit gaan

in inkomen, moet er een reëel perspectief zijn op passend werk om het inkomen aan te vullen (zie ook artikel 28).

- Daarnaast graag een toelichting op het personeelsbeleid van de overheid met betrekking tot mensen met een beperking. De overheid dient immers het goede voorbeeld te geven.
- De CG-Raad, Platform VG, de LPGGz en NPCF werken in het programma PG Werkt Samen aan de ontwikkeling (o.a. via pilots) van diverse activiteiten ter bevordering van de arbeidsparticipatie van mensen met een beperking. Samenwerking met, en empowerment van onze lidorganisaties op het terrein van arbeidsparticipatie, is hier een belangrijk onderdeel van. De kennis en expertise die in het kader van dit programma wordt opgedaan, kan in de uitwerking van het VN-verdrag worden meegenomen.
- Wij pleiten ervoor om de Participatiewet zorgvuldig te toetsen aan het VN-verdrag. De wet dient eraan bij te dragen dat er voldoende mogelijkheden voor passend werk en het verdienen van een eigen inkomen worden gecreëerd, in een toegankelijke arbeidsmarkt.

Participatie in het politieke en openbare leven (artikel 29)

- Wij vinden, in het licht en betekenis van het VN-verdrag, dat het verplichte percentage van 25% toegankelijke stemlokalen in de nieuwe Kieswet omhoog moet.
- Met betrekking tot de doelmatigheid van ondersteunende technologie, merken we op dat de digitalisering van kieslijsten en stemprocedures goede mogelijkheden biedt om de toegankelijkheid voor mensen met een verstandelijke of visuele beperking te verbeteren. Hiervoor zien wij graag aandacht in de toelichting.
- Voor mensen met een verstandelijke beperking is het belangrijk dat het stembiljet overzichtelijk en begrijpelijk is. Logo's van politieke partijen en foto's van kandidaten kunnen hierbij helpen. Ook begrijpelijke informatie over de betekenis en werking van de verkiezingen, over het gedachtegoed van politieke partijen en de verschillen hiertussen is nodig. Ook informatie voor begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking over het stemrecht van hun cliënten en de eventuele informatie en begeleiding die daarvoor nodig is, is cruciaal. Wij verzoeken om deze voorstellen op te nemen in de toelichting. Zie ook het goede voorbeeld van de Landelijke Kiesersdag voor mensen met een lichte verstandelijke beperking, ter voorbereiding op de Tweede Kamerverkiezingen, die werd georganiseerd door de LFB, Platform VG, MEE en Prodemos.
- Met betrekking tot ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking bij het stemmen merken wij het volgende op. Mensen met een verstandelijke beperking die niet of minder gemakkelijk kunnen lezen en schrijven hebben ondersteuning nodig *bij het invullen van* het stembiljet. Het gaat hierbij nadrukkelijk niet om inhoudelijke assistentie. Het gaat hierbij ook niet om de vraag of de voorzitter van het stembureau kan beoordelen of iemand in staat is om zijn wil te bepalen. Zodra iemand kan aangeven waarop hij wil stemmen is

hij immers in staat om zijn wil te bepalen. De instructie aan de stembureaus zou hierop moeten worden aangepast. Graag een reactie hierop in de toelichting.

Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport (artikel 30)

- De tekst stelt dat de fysieke toegankelijkheid van culturele instellingen wordt geregeld in het Bouwbesluit 2012, en dat in de praktijk ook zelfregulering veel effect sorteert, waardoor de overheid geen aanvullende maatregelen hoeft te nemen. Dit is te simpel gesteld. Zelfregulering pakt lang niet altijd goed uit. Zo bleek onlangs nog dat het nieuwe Eye Filmmuseum slecht toegankelijk is voor rolstoelers.
- Ervaringsdeskundigen kunnen een belangrijke rol spelen bij het verbeteren van de toegankelijkheid van culturele, recreatieve, sportieve en andere gebouwen en terreinen. Ook de CG-Raad en Platform VG leveren een bijdrage aan de bewustwording over toegankelijkheid en klantvriendelijkheid van deze (en andere) instellingen, bijvoorbeeld door de organisatie van de Week van de Toegankelijkheid. In 2013 werken de CG-raad, Platform VG, Oogvereniging en NVVS, samen met onder meer Alles Toegankelijk, Anbo (Blijf Veilig Mobiel), Museum4All, PBT, Zet Brabant, GeeVAdvies Toegankelijkheidsonderzoek. De Week van de Toegankelijkheid wordt mogelijk gemaakt door het Revalidatiefonds. Zie www.weekvandetoegankelijkheid.nl.

Statistieken en het verzamelen van gegevens (artikel 31)

- In artikel 31 van het VN-verdrag staat dat de overheid gegevens moet verzamelen, die gebruikt kunnen worden voor de implementatie van de verplichtingen die voortvloeien uit het VN-verdrag. De gegevens dienen ook duidelijkheid te geven over de belemmeringen waarmee personen met een handicap worden geconfronteerd bij het uitoefenen van hun rechten.
- Het kan niet de bedoeling zijn dat deze gegevens alleen worden gegenereerd middels het instrument EBB.
- Wij wijzen op het grote belang van (periodieke) onderzoeken zoals die van het NIVEL (o.a. Participatiemonitor, 2011) en het SCP (o.a. Meedoen met beperkingen, 2007) voor een helder zicht op de deelname van mensen met een beperking aan de samenleving, en op de belemmeringen die hierbij een rol spelen.
- Verder is het cruciaal om cijfers te genereren over de *aantallen* (prevalentie) mensen met beperkingen en de verschillende groepen die hierbinnen worden onderscheiden. Uit het boekje 'Feiten en cijfers over chronisch zieken en gehandicapten' van de CG-Raad en Research voor Beleid (2010) blijkt hoe ontzettend moeilijk het is om duidelijkheid over de basiscijfers te krijgen. Zie ook de factsheet 'Mensen met verstandelijke of lichamelijke beperkingen' van het SCP. Graag opnemen in de toelichting op dit artikel.
- De leden van de CG-Raad en Platform VG kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan (het uitzetten en deelnemen aan) bovenstaande onderzoeken.
- Tenslotte graag in de toelichting aandacht voor de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van deze cijfers voor mensen met beperkingen en hun

vertegenwoordigende organisaties. Dit is essentieel om, zowel op het lokale als het landelijke niveau, een goede gesprekspartner te kunnen zijn.

Nationale implementatie en toezicht (artikel 33)

- Wij vinden dat het coördinerende ministerie (*focal point*) voldoende mandaat moet hebben om de andere ministeries met elkaar op een lijn te krijgen en om een integrale visie op en uitvoering van het VN-verdrag te bewerkstelligen.
- Wij zien de verantwoordingsstructuur van de diverse overheden (ministeries, provincies, gemeenten, etc.) graag duidelijk beschreven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan verplichte effectrapportages.
- Het wiel hoeft niet opnieuw te worden uitgevonden: wij verwijzen naar de Interdepartementale Stuurgroep Gehandicaptenbeleid die in het verleden goed functioneerde.
- Verder denken wij dat het *focal point* en de stuurgroep ondersteund dienen te worden door een ambtelijk ondersteuningsapparaat, dat bij voorkeur is samengesteld uit medewerkers vanuit verschillende ministeriele beleidsterreinen.
- Monitoring is van groot belang voor een zorgvuldige implementatie van het VN-verdrag. De rol van de representatieve organisaties van personen met een handicap of chronische ziekte, die de monitoring vanuit het cliëntenperspectief kunnen verzorgen, kan in de beschrijving verder worden uitgewerkt (alsmede de manier waarop zij hierin door de overheid worden gefaciliteerd). Het spreekt vanzelf dat de (leden van de) CG-Raad en Platform VG, in samenwerking met andere representatieve organisaties en de Coalitie voor Inclusie, graag hun bijdrage aan een zorgvuldige monitoring leveren. Uiteraard in nauwe samenwerking met, en in aanvulling op, de formele rol van het College voor de Rechten van de Mens.

Memorie van Toelichting Uitvoeringswet

Vragen met betrekking tot de Wgbh/cz:

- Waarom is er gekozen voor de woorden 'hulp' (p. 2) en 'een handje helpen' (p. 3)? Deze woorden lijken misplaatst in een toelichting op een wet die betrekking heeft op het VN-verdrag (waarin autonomie en zelfregie van het individu met een beperking centraal staan). Graag een andere woordkeus.
- Kan in de toelichting met betrekking tot financiële diensten (Artikel 1, onder B, artikel 5D) in begrijpelijke mensentaal worden uitgelegd wat het artikel inhoudt, en wat dit betekent voor mensen met een beperking (zie p. 4-5 MvT)?
- Waarom wordt een uitzondering gemaakt voor het ontwerpen en produceren van goederen (p. 3)? Graag een toelichting, en een uitleg hoe dit zich verhoudt tot het VN-verdrag.

Vragen en opmerkingen met betrekking tot de Kieswet:

- Naast toegankelijkheid van stemprocedures, faciliteiten en voorzieningen (p 5.) graag ook expliciete aandacht voor de begrijpelijkheid en bruikbaarheid van de 'stemmiddelen' (denk aan oproepen, kandidatenlijsten, stembiljetten, etc).

-14-

- De toelichting gaat voornamelijk in op fysieke toegankelijkheid van mensen met een lichamelijke beperking. Er is in de toelichting meer uitleg nodig over de noodzakelijke aanpassingen en voorzieningen voor mensen met een verstandelijke of zintuigelijke beperking (zie ook onze opmerkingen bij de toelichting op artikel 29 in de MvT Goedkeuringswet).